

heid is van mening dat de commissie haar instructie heeft overschreden.' Moest zij derhalve publiekelijk gedesavouéerd worden? Neen, dan zou de grootst mogelijke onzekerheid ontstaan; besloten werd dat de commissie op de grondslag van haar concept haar werk kon voortzetten maar dat het kabinet zich tegelijkertijd alle vrijheid zou voorbehouden om de overeenkomst die tot stand zou komen, te verwerpen. Dat het kabinet dat laatste niet onmiddellijk had gedaan, deed voor Ringers, die zich van meet af aan niet in het regeringsbeleid had kunnen vinden, de deur dicht: hij nam ontslag als minister van openbare werken en wederopbouw – de PvdA'er Vos, reeds minister van verkeer en waterstaat, ging zijn portefeuille waarnemen.¹

Op 11 november vergaderde het kabinet opnieuw. Nu ging het over de inhoud van de concept-overeenkomst. Er was maar één minister die bereid was, de Commissie-Generaal te machtigen, het stuk namens de regering te ondertekenen: Lieftinck, die zich grote zorgen maakte over Nederlands financiële positie bij voortgezette onzekerheid. Alle overigen zat dwars dat, aldus de notulen², '*behoud van het koninkrijk*, te weten een eenhoofdig gezag voor de vier rijkdelen', 'uitgangspunt' was geweest voor de aan de Commissie-Generaal verstrekte instructie, maar dat de commissie zich nu een 'Nederlands-Indonesische Unie' had gedacht die weliswaar een koning aan het hoofd zou krijgen maar toch heel iets anders was dan dat ene koninkrijk.

In de ochtend van diezelfde 11de november bereikten de leden van de Commissie-Generaal en van Mook de Republikeinse havenstad Cheribon. In het ca. 40 km ten zuiden daarvan op een vulkaanhelling gelegen plaatsje Linggadjati zouden zij in het landhuis van een Chinese miljonair op basis van het concept overeenstemming moeten bereiken met de Indonesiërs: de delegatie onder Sjahrir, èn Hatta, èn Soekarno. 'Ik zat', aldus Schermerhorn in zijn dagboek,

'in de auto met van Mook . . ., Sjarifoeddin naast de chauffeur en een TRI-officier, wiens functie blijkbaar was, langs de weg het *Merdeka*-geroep uit te lokken. Grote massa's mensen stonden aan de kant van de weg, waarvan de reacties totaal verschillend waren. Er waren er die inderdaad vrij vuil deden, maar er waren ook mensen, vooral onder de Chinezen, die ons uitermate vriendelijk toeknikten. De TRI-officier brulde '*Merdeka*' en het publiek brulde terug. Ik merkte op dat bij ons de koning in dat toch anders doet en dat toejuichingen daar kennelijk iets

¹ Een opvolger voor Ringers werd pas eind februari '47 benoemd: Neher, tevoren directeur-generaal van de PTT, lid van de Partij van de Arbeid. ² Notulen, 11 nov. 1946, *NIB*, dl. VI, p. 193 e.v.